

תרומה ב

ח' אמות (מכ' אמות של רוחב חוברת א' דהיריעות) כיסו את (ח' האמות של) ה-קרשים שבצד מערב, ועוד אמה – לעובי ראשי הקרשים שבמערב, הרי נמצא, ש-סיום חוברת היריעות (ששם הם הקרסים) הוא בסוף האמה הי"א (מצד מערב) של גג המשכן [8, 1, 11 = 20 אמה], ואין הפרוכת (שבסוף האמה הי"ד) תחת הקרסים:

משא"כ לדעת הש"ס (במס' שבת, שט' אמות של קרשי צד מערב היו מכוסות, היתה הפרוכת בדיק תחת הקרסים (9, 1 של עובי ראשי הקרשים), 10 = 20).

וצ"ע: נת' כמ"פ שרשי בפירושו עה"ת לא נחית להביא בפירושו כל דיעות חז"ל בענין מסויים, אלא רק לפרש פשוטו של מקרא, בלשון רש"י: "ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה המיישבת דברי המקרא",

וכדמצינו בענינו גופא: במס' שבת שם הובאה פלוגתא בעובי הקרשים, דלדעת רבי יהודה רק מלמטן עוביין אמה, אבל "מלמעלן כלין והולכין עד כאצבע", ול-דעת רבי נחמי' "כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלן עוביין אמה", ונפק"מ טובא ביניהם לענין אופן הנחת היריעות על גבי המשכן, הן בארכו והן ברחבו (כ-מבואר בפרטיות בסוגיא שם), כי לדעת ר' נחמי' היריעות צריכות לכסות אמה של עובי ראשי הקרשים, משא"כ לדעת רבי יהודה (שאין בראשי הקרשים אלא כאצ-בע) נותרה אמה של היריעות שכיסתה עוד אמה (בערך) של הקרשים (של צפון ו-דרום, וכן שבמערב) – ודיעה זו לא נזכרה

א. באופן הנחת היריעות על המשכן, מביא רש"י בפירושו על התורה שתי דיעות, וז"ל:

"רחבן של יריעות ארבעים אמה כשהן מחוברות... שלשים מהן לגג חלל המשכן לארכו, ואמה כנגד עובי ראשי הקרשים שבמערב, ואמה לכסות עובי העמודים שבמזרח... נשתיירו ח' אמות התלווין על אחורי המשכן שבמערב ושתי אמות התחתונות מגולות, זו מצאתי בברייתא דמ"טי מדות. אבל במס' שבת, אין היריעות מכסות את עמודי המזרח וט' אמות תלויות אחורי המשכן. והכתוב בפרשה זו' מסייע, ונחת את הפרוכת תחת הקרסים, ואם כדברי הברייתא הזאת נמצאת פרוכת משוכה מן הקרסים ולמערב אמה".

פירושו: הפרוכת היתה בסוף עשר אמות של קודש הקדשים (שהוא לצד מערב של המשכן), ולדברי הברייתא, שרק

(1) פרשתנו כו, ה.

(2) כ"ה בדפוס ראשון ושני וכת"י רש"י שתח"י (אלא שבכת"י אחדים "ארבעים ושתיים"), וכ"ה ב-מהדורות בערלינגער – ולא "דמס" (בכדפוסים ה-נפוצים). וראה רש"י לקמן כו, ה (בסופו) "מצאתי במשנת מ"ט מדות". ואכ"מ.

(3) ראה גם י"ש פקודי רמז תכא (ראה מעשה חושב (לבעה"מ משנת חסידים) פ"ד סוף אות ג. ועוד).

(4) צח, ב.

(5) כו, לג.

(6) ראה ריב"א עה"ת, באר מים חיים (לאחי המהר"ל), דברי דוד (להטי"ז) דבק טוב, שפי"ח ועוד כאן.

(7) ראה פרש"י לקמן כו, לא. – וראה לקמן

הערה 23.

(8) בראשית ג, ח. ועד"ז בכ"מ.

רי המשכן, לכסות שתי אמות שהיו מגור לות בקרשים".

הרי שכאן סתם רש"י כדעת הברייתא, ששתי אמות היו מגולות, דאילו לדעת ה' ש"ס (במס' שבת) ש"ס, אמות [דיריעות תחתונות] תלויות אחורי המשכן, רק אמה אחת דהקרשים היתה מגולה¹⁵.

[וגם בפרש"י בתחילת הענין שם, עה"פ¹⁶, וכפלת את היריעה הששית אל מול פני האהל, סתם כדעת הברייתא ד' מ"ט מדות, וז"ל: "וכפלת את היריעה ה' ששית, העודפת באלו העליונות יותר מן התחתונות. אל מול פני האהל, חצי רחבה ה' תלוי וכפול על המסך שבמזרח כנגד הפתח—דומה לכלה צנועה המכוסה בצעיף על פני".]

ופירוש זה (ששתי אמות היו תלויות על המסך שבמזרח) קאי לכאורה רק לדעת ה' ברייתא, דאילו לדעת הש"ס ש"אין היריעות [התחתונות] מכסות את עמודי המזרח, אין חצי רחבה¹⁷ של היריעה ה' ששית [ב' אמות] תלוי, על המסך שבמזרח כנגד הפתח, שהרי אמה אחת ממנה מכסה את ראשי עמודי המזרח (שלא ה' מכוסה ע"י היריעות התחתונות), ולא נשארה אלא אמה אחת שהיתה תלוי, על המסך¹⁸].

כלל בפרש"י, לפי שאינה ע"ד הפשט כלל¹⁹,

ועפ"י יש לעיין — כיון שרש"י כ' ב' פירוש שהמקרא דפרשתנו מסייע לדעת הש"ס, למה הביא שיטת הברייתא דמ"ט מדות כל עיקר?

[ואף שבמפרשים²⁰ תירצו הכתוב ד' ונתת את הפרוכת תחת הקרסים" גם ל' דעת הברייתא — מ"מ, הרי לכאורה רש"י בוור דברו, שהכתוב מסייע לדעת הש"ס, וצ"ל דס"ל שהתירוצים שבמפרשים דחוקים הסי, וא"כ למה ל' להביא דעת ה' ברייתא כל עיקר].

ב. וביותר צ"ע: להלן גבי יריעות עזים, שרחבות היו מן היריעות התחתונות ביריעה אחת שהיא ד' אמות, נאמר²¹: "וסרח העודף ביריעות האהל חצי היריעה העודפת תסרח על אחורי המשכן", וב' פרש"י: "וסרח העודף... יריעות האהל הן העליונות של עזים... והן היו עודפות על התחתונות חצי היריעה למערב שהחצי של יריעה אחת עשרה היתירה ה' נכפל אל מול פני האהל²² [היינו לצד הפתח שבצד מזרח] נשארו שתי אמות רוחב חצי עודף על רוחב התחתונות. תסרח על אחו-

(15) כמ"ש בחזקוני, ריב"א, שפ"ח ועוד.

(16) כו, ט.

(17) להעיר, שבדפוס ראשון דפרש"י ליתא ה' תיבות, "חצי רחבה". אבל ישנן בדפוס שני וכת"י רש"י שתח"י, כבדפוסים הנפוצים.

(18) אבל ראה המלקט דחדא"ג מהרש"א עה"ת פרשתנו שם, דלדעת הש"ס ה' תלוי וכפול על המסך מבפנים כלפי קדש הקדשים ועובי העמודים מבחוץ היו (או שהעמודים הם חלק מאורך ה' אמה דהמשכן), ע"ש שמוכין כן מל' הש"ס ופרש"י שם. — ובנחלת יעקב שם, דלדעת הש"ס עובי העמודים לא ה' אמה. ע"ש באורך. וראה מעשה חושב שם (אות ה). ואכ"מ.

בשפ"ח לקמן (כו, יב — בפ"י הא'), שלדעת

(9) וראה ריב"א, רא"ם ועוד כאן. ס' זכרון כו, ט. — ולהעיר מרשב"ם וראב"ע (כו, ט) דמשמע שנקטו כדעת ר"י. ע"ש.

(10) ראה ס' זכרון ונחלת יעקב לקמן עה"פ (כו, כד) "ויחידיו יהיו תמים", שכוונת רש"י שם היא לאפוקי מדעת ר"י. ע"ש.

(11) ראה חזקוני, ביאור מהרא"י (לבעה"מ תרומת הדשן) על פרש"י, רא"ם, באר בשדה (על פרש"י) פנים יפות, מלבי"ם ועוד כאן. לשון זוהב לשבת שם. ועוד.

(12) ראה גוי"א, נחלת יעקב, דברי דוד, קיצור מזרחי ועוד.

(13) כו, יב.

(14) כמ"ש לפנ"ז (כו, ט ובפרש"י שם).

זוה גופא הטעם שהביא רש"י סיוע ל- פירוש הש"ס, אף שברוב המקומות דרכו לפרש המקרא בלי ראיות והוכחות לפי- רושו (או הקושי שבא ליישב), כי בנדוד²¹ לכאורה אין מקום לפירוש זה, ולכן צריך לבאר מדוע הביאו.

ויש לומר, שזהו גם דיוק לשון רש"י, והכתוב בפרשה זו מסייענו²² – ולא נקט ל', "מוכח" (וכיו"ב), כלשונו (בכ"מ) כש- כוונתו להביא הוכחה (גמורה) לפירושו – כי אין בכתובים אלה הוכחה להכריע כפירוש זה²³, כי הטעמים לפירוש ה- ראשון הם חזקים הרבה יותר מסייע זה [ובפרט שיש לומר, שהתנא דהברייתא ס"ל שמתאים לומר שהפרכות היא, תחת הקרסים²⁴ גם אם היא משוכה מהם אמה אחת²⁵, כי לפי ערך אורך של שלשים אמה (דהמשכן), הרי גם כשנמצא תחת הקרסים בריחוק אמה, "תחתיהם" ייקרא] – אלא הוא רק טעמו של רש"י שהביאו כפירוש שני.

ד. ביאור הענין:

בנוגע לאופן הנחת היריעות ע"ג רוחב

בררתי ברייתא זו²⁶ (ולא, ואם כדברי הברייתא הזו- את").

(21) ראה רש"י בראשית ב, ה. ג. ז. לך יב, ג. יג, א. ויצא כח, יז. ועוד. – וראה ל' רש"י סוף פרשתנו (נח') בלקי"ש ח"ו שיתח ב' לפי תרומה).

(22) להעיר גם מלשון הוזהב לשבת שם.

(23) ראה ע"ז ביאורי מהרא"י הנ"ל (הערה 11). ואולי י"ל, שזהו דיוק ל' רש"י לקמן (כו, לא) גבי הפרכות: "והפרכת... פרוסה בשליש של משכן שיהא הימנה ולפנים עשר אמות... ונתת את הפרכת תחת הקרסים... ורוחב החוברת כ' אמה וכשפרשם על גג המשכן מן הפתח למערב כלתה בשני שליש המשכן והחוברת השני כסתה שלישו של משכן" – ולא פירט האמה המדוייקת (כפי שפירט שם גבי הפרכות), כי לדעת הברייתא לא הי' "שני שליש... שלישו" בדיוק, אלא משוכה אמה. ודוחק.

וצ"ע ביותר – לאחר שכתב רש"י ב- פירוש שהמקרא מסייע לדעת הש"ס, אך סתם א"כ כדעת הברייתא דמ"ט מדות?!

ברא"ם²⁷ כ', ורש"י ז"ל תפס הברייתא עיקר והמשיך פירוש המקראות על פי ה- ברייתא אפילו במקום שהכתוב עומד ל- נגדו²⁸. ולכאורה דבריו תמוהים, דא"כ ית- כן לומר, שרש"י שלא בא אלא לפרש פשוטו של מקרא יתפוס הברייתא עיקר "אפילו במקום שהכתוב עומד לנגדו"?

ג. ולכן נ"ל – בהתאם לכללי רש"י ש- נתבארו כמה פעמים – דוה שהביא דעת הברייתא דמ"ט מדות, ועוד קודם לדעת הש"ס, ה"ז לפי שהוא הפירוש העיקרי ב- פשוטו של מקרא, ואדרבה, הסברא הפשו- טה מחייבת רק פירוש זה (מצד כמה טע- מים, כדלקמן סעיף ד), והטעם המכריחו להביא גם את פירוש הש"ס הוא רק מצד הסיוע²⁹ מהכתוב, ונתת את הפרוכת תחת הקרסים.

הש"ס "אמה של יריעות (עזים) מכסות האמה של העמודים ושתי אמות היו נכפלים על מסך פתח האהל". ודבריו לכאורה תמוהים (וראה גם מלאכת הקודש על פרש"י), שהרי לפ"ז לא נשאר עודף מהיריעה היתירה אלא אמה אחת, ומפורש בכתוב (שם, יב) ש"חצי היריעה העודפת תסרח על אחורי המשכן" (לכסות הנשאר מגולה מיריעות התחתונות). ואולי ס"ל להשפ"ח שהש"ס מפרש ל' "חצי (ה- יריעה)" מלשון חלק (ולא חצי בדיוק), כפירוש ה- ראב"ע ורלב"ג שם. אלא שבלאה"כ דבריו צע"ג, שהרי בש"ס מפורש, דל חרתי לכפלא... פשא להו תרחי סרי (לצד מערב).

(19) לקמן כו, כו ד"ה והתיכון.

(20) באחדים מכת"י רש"י שתח"י הגירסא ב- פרש"י, "הכתוב... מסייענו" (וכן נעתק בחזקוני. ריב"א. ג"א ועוד), ומשמע שזוהי הכרעת רש"י. אבל בדפוסים הנפוצים (וכ"ה בדפוס ראשון ושני ורוב כת"י רש"י שתח"י) "מסייענו" (וקאי על הש"ס. וצ"עק. ובא' מכת"י רש"י שתח"י "מסייעו").

ולהעיר מהגירסא בדפוס ראשון דרש"י, ואם

יריעה היתירה), „לכסות שתי אמות שהיו מגולות בקרשים”²⁷ (כדלעיל סעיף ב) – יש לחלק, דכיון שקודש הקדשים הוא בצד מערב לכן היו צריכים לכסות את כל הכותל שבצד זה, משום כבוד השכינה²⁸ (אבל אין זה טעם לשנות מדת היריעות התחתונות, שלצד מערב יכסו ט' אמות, כיון שבלאו הכי לא כיסו את כל ה”ד אמות של הקרשים, ועוד זאת, שלא היו נראות לעין רואה – וא”כ למה לא יהיו שוות ליריעות שבשני הצדדים)).

ה. עפ”י שרש”י נקט פירוש הברייתא כפירוש ראשון ועיקרי, יש לבאר ג”כ ה”טעם שבפירושו עה”פ „וסרח העודף גו’ חצי היריעה העודפת תסרח על אחורי ה”משכן” (גבי יריעות העזים) נקט שרש”י רק כפי פירוש הברייתא (כנ”ל סעיף ב) – כי מכתובים אלה יש עוד ראי’ חזקה לפירוש הברייתא:

לדעת הש”ס, שהיריעות התחתונות כ”סו ט’ אמות של קרשים בצד מערב, נמצא, ש”חצי היריעה העודפת” (שהוא שתי א’ מות) שצ”ל, „על אחורי המשכן” (לכסות מה שנשאר מגולה מן יריעות התחתונות), היתה אמה אחת ממנו מכסה את האמה ה”ד של הקרשים, והאמה השנית – מו’ נחת על הארץ!²⁹

[וכמפורש במס’ שבת שם, שיריעה זו היתה „נגררת בארץ”³⁰, וכפי שמביא שם”י „תנא דבי ר’ ישמעאל למה משכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפולי” (שולי בגדי. רש”י) מהלכין אחרי”].

המשכן, כ’ רש”י כאן, וז”ל: „היריעות ארכן כ”ח .. רוחב המשכן מן הצפון ל’ דרום עשר אמות .. נותן היריעות ארכן לרחבו של משכן, עשר אמות אמצעיות לגג חלל רוחב המשכן ואמה מכאן ואמה מכאן לעובי ראשי הקרשים שעוביים אמה נשתתירו י”ו אמה ח’ לצפון וח’ לדרום מכסות קומת הקרשים שגבהן עשר נמצאו שתי אמות התחתונות מגולות.”

ועפ”י מובן הטעם שרש”י הביא (ב-) המשך (לזה) דעת הברייתא דמ”ט מדות, שגם רוחב היריעות ה’ מונח על המשכן באופן שכיסו ח’ אמות של הקרשים לצד מערב, ושתי אמות התחתונות מגולות – שלפ”ז נמצא, שהקצה התחתון של היריעות ה’ שווה²⁴ מכל ג’ הצדדים²⁵; משא”כ לדעת הש”ס, הרי בצד צפון ודרום כיסו היריעות ח’ אמות, ואילו בצד מערב כיסו ט’ אמות.

[ואע”פ שיריעות העזים לא כיסו את הקרשים מכל הצדדים באופן שווה, ד’ אילו בצד צפון ודרום, שעודף יריעות ה’ עזים על יריעות התחתונות ה’, אמה מכאן ואמה מכאן²⁶, כיסו רק אמה אחת („מה” שתי אמות שנשארו מגולות”²⁶), והאמה התחתונה של קרש שאין היריעה מכסה אותו היא האמה התחובה בנקב האדן שהאדנים גבהן אמה²⁶; משא”כ בצד מערב, שהיו שתי אמות עודף (חצי רוחב

24) וי”ל (ע”ד הרמז), שטעם זה מצרף שרש”י ביאור אופן הנחת היריעות ע”ג המשכן ב”ה „מקבילות הלולאות”, ובהמשך לפירושו שצריכים לעשותם „במדה אחת מכוונות כו”, לרמז, שגם הנחת היריעות צ”ל באופן של „מקבילות”.

25) ועוד זאת, שלדעת הברייתא היו ראשי ה’ עמודים שווים לראשי הקרשים (מג’ הצדדים), שכו’ לם היו מכוסים ע”י היריעות התחתונות (וראה מעשה חושב הנ”ל הערה 18), משא”כ לדעת הש”ס.
26) ל’ רש”י כו, ח.

27) ל’ רש”י כו, יב.

28) כמ”ש בחזקוני וריב”א עה”ת שם (כו, יב).

29) וכמ”ש בריב”א עה”ת כאן (כו, ה), פ”י ה’.

בשפ”ח שם, יב.

30) ל’ רש”י שבת שם.

31) בסוף העמוד.

ולכן מפרש רש"י הכתוב רק לפי פירוש הברייטא, ש"חצי היריעה העודפת" כיסה "שתי אמות שהיו מגולות בקרשים", שעפ"י לא הי' נגרר בארץ כלל.

ו. ויש לבאר דעת הש"ס – שיריעות העזים היו נגררות על הארץ – ע"פ פנימיות הענינים:

החילוק הפנימי בין עשר יריעות התחתונות וי"א יריעות עזים הוא³²:

קדושה מתחלקת ליו"ד מדריגות (עשר ספירות), משא"כ בלעז"י יש ו"א כתרין דמסאבותא, וכן בעניננו: היריעות התחתונות רומזות על אור המקיף את כל עשר דרגות דקדושה, ולכן היו במספר עשר; ואילו יריעות עליונות רומזות על אור מקיף עליון יותר, שבכחו לברר גם ה"לעז"י, ש"היה הקליפה שומר לפרי ולא יהי' הקליפה מתנגד להפריי"³³, ולכן הם במספר ו"א.

וזהו גם הרמז בכך שיריעות עזים היו נגררות על הארץ, בהתאם לענינים הפנימי, לברר גם הארציות, שגם היא תהי' חדורה באור הקדושה.

(משיחת ש"פ תרומה תשמ"א)

אבל ע"פ פשט, קשה לומר שיריעות המשכן היו נגררות בארץ³², שזהו היפך הכבוד³³. ובפרט שרש"י מביא בטעם ש"עודף יריעות העזים (בצד צפון ודרום) יהי' סרוח על צדי המשכן מזה ומזה ל"כסותו"³⁴ – "למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם חס על היפה"³⁵, דאף שזה קאי (ב"פשטות) על היריעות התחתונות³⁶, דלפי שהיו יפות חס עליהם לכסותם (ביריעות עזים) מ"מ, מובן, שאותה הנהגה של "דרך ארץ" מחייבת ג"כ להזהר ביריעות עזים (שגם הן יקרות) ולא לבזותן שיהיו נגררות בארץ³⁷!

(32) ולהעיר מפרש"י סוף פרשתנו, שה"יתדות" היו "עשויות ליריעות האהל... קשורים במיתרים (חבלים) סביב סביב בשיפוליהן כדי שלא תהא הרוח מגביהתן, ואיני יודע אם תחובין בארץ או קשורין ותלוין וכובדן מכביד שפולי היריעות שלא ינועו ברוח". ומזה שבכל אופן היו צריכים להיות "קשורים במיתרים" משמע לכאורה, שגם להאופן ש"כובדן מכביד כו", לא היו שיפולי היריעות נגררות על הארץ, דאל"כ הי' אפשר להניח היתדות ע"ג היריעות (שבצד מערב) מבלי לקשרם במיתרים. ועצ"ע.

(33) וראה חזקוני (שם, יב) – לאחר שמעתיק תנא דבי ר' ישמעאל (ממס' שבת) – "משקול הדעת כנפי זיויתיהן של יריעות היו פרופות למעלה דאי לא תימא הכי הרי הן מוטלות ע"ג קרקע" (וזהו דלא כפרש"י שבת שם, שאכן היו נגררות בארץ).

(34) כו, יג.

(35) וכ"ה ביל"ש פקודי שם רמז תכב.

(36) ראה גם בחיי פירשתנו (כו, ז), וראה רש"י שבת שם (ד"ה ורש"י), והתחתונות... שהן לנזי".

אבל בנחלת יעקב (כו, ט) משמע שמפרש דקאי על יריעות העזים, ובא להדגיש שלא היו נגררות כלום על הארץ, ע"ש (כבחי שבהערה הבאה).

(37) ראה בחיי שבהערה הקודמת, ד"ח, על היפה – כלומר שלא יג'טו לארץ כדי שלא יתנפז בעפר ובגשמים.

[אלא שצ"ע לפרש כן בפרש"י, שהביא מאמר זה

ע"פ "והאמה מזה גו' יהי' סרוח על צדי המשכן גו' לכסותו", והרי על צדי המשכן גם יריעות העזים לא הגיעו לארץ (וכיסו רק האמה ה' דהקדשים). ויותר מסתבר שכונת רש"י לבאר הטעם ש"יריעות התחתונות היו מכוסות ביריעות עליונות, כדי לשמרם מן הגשמים והעפר כו", כמ"ש במשכיל לדוד שם].

(38) בהבא לקמן ראה אוה"ת פרשתנו ע' אתקיא ואילך. אוה"ת ויקהל שבהערה הבאה.

(39) אוה"ת ויקהל (כרך ז) ע' ב'תתט.

תרומה ג

ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו ולא ידעין אמה טרקסין אי מהני עשרים ואי מהני ארבעים, ודילמא לא מהני עשרין ולא מהני ארבעין וחללא קא חשיב כותלים לא קא חשיב, תדע דכל היכא דקא חשיב כותלים חשיב לי' לדידי' דתנן ההיכל מאה על מאה ברום מאה . . . כותל ההיכל שש וארכו ארבעים אמה ואמה טרקסין וכ' אמה בית קדשי ה' קדשים . . . אלא קדושת' אי כלפנים אי כלחוץ".

אלא שלפי פשטות הסוגיא דהבבלי (להמסקנא) ה' ידוע להם מקומה של אמה טרקסין (שלא ה' מהני עשרים ולא מהני ארבעים אלא אמה בפ"ע), ורק היו בספק אם קדושתו כלפנים (קד"ק) או כלחוץ (היכל), וכיון שלא היו יכולים לעשות כותל בבית שני (כדלקמן) לכן „עבוד שתי פרוכות", שביניהן אוריר אמה כנגד מקום אמה טרקסין. ולפ"ז לא הו' סיפו במדת הבנין, אלא עשו שני פרוכות במקום הכותל, האמה טרקסין.

אבל הרמב"ם נקט (ע"פ הכס"מ) כדברי הירושלמי ש„נסתפק להם אם עובי הכותל ה' ממדת הקודש או ממדת קודש הקדשים, לפיכך עשו כו' אמה יתירה בין הקדש ובין קדה"ק".

א. כתב הרמב"ם בהלכות בית ה' בחירה: בבית ראשון ה' כותל מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים עביו אמה וכיון שבנו הבית שני נסתפק להם אם עובי הכותל ה' ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים לפיכך עשו קדש הקדשים עביו עשרים אמה תמימות ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בין הקדש ובין קדש הקדשים ולא בנו כותל בבית שני אלא עשו שני פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שה' בראשון.

ובכס"מ כותב, שמקור דברי הרמב"ם „כיון שבנו הבית שני נסתפק להם כו" – הוא בירושלמי כלאים, „אמה' טרקסין מה מבפנים או מבחוץ כו' א"ר יוסי מן מה דכתיב' וארבעים באמה כו' הדא אמרה מבפנים כו' והכתיב' ויעש את בית קדה"ק כו' הדא אמרה מבחוץ".

והנה השקט' בגדרה של „אמה טרקסין" ישנה גם בש"ס בבלי (במס' יומא): „אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים אי כלפנים אי כלחוץ, מתקיף לה רבינא מ"ט אילימא משום דכתיב' והבית . . . ששים אמה ארכו . . . וכתיב' וארבעים באמה ה' הבית הוא ההיכל לפני, ו' כתיב' ולפני הדביר עשרים אמה אורך

(9) וכ"ה לסתמא דגמ' שם נא, ב: ורבנן אמרי לך . . . ואיסתפקא להו לרבנן בקדושת' אי כלפנים אי כלחוץ.

(10) ראה שו"ת יצחק ליומא שם ד"ה אלא קדור' שתי', שהקשה על הרמב"ם דכ' דלא כמסקנת הגמ'. וראה בארוכה חסדי דוד לתוספתא יומא פ"ב, יד דוד יומא שם, הר המור' לרמב"ם שם ועוד – דגם להבבלי נשאר הספק מאיזו מדה היא, אלא דמוסיף

(1) פ"ד ה"ב.
(2) פ"ח ה"ד.
(3) ל' הכס"מ.
(4) מלכים א' ו' יז.
(5) ד"ה ג' ח.
(6) נב, א.
(7) מ"א שם, ב.
(8) מ"א שם, כ.